

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

МАРКО ЧЕЛЕБОНОВИЋ
(1902 - 1986)

Каталог изложбе

НОВИ САД, 2002

БИБЛИОТЕКА МАТИЦЕ СРПСКЕ

КАТАЛОЗИ ИЗЛОЖБИ

74

АУТОРИ КАТАЛОГА И ИЗЛОЖБЕ

Ксенија Светличих и Светлана Довникових

Библиотека Матице српске приредила је изложбу о српском сликару Марку Челебовићу поводом стогодишњице његовог рођења. Изложба је отворена од 15. јула до 8. августа 2002. године у витринама испред свечане сале Матице српске, а коришћена је грађа из збирки БМС.

Француска уметност, а посебно париска школа, били су идеал наших генерација између два рата, па је не мали број оних који су провели дуже или краће време у Паризу. Многи су радили у атељеу Андре Лота, неки код Бурдела; ипак, највећим делом остајали су слободни, односно били спремни да нове тенденције прихвате с одређеном резервом. Један од тих уметника, који су успоставили непосредну везу између европских и наших токова у сликарству, несумњиво је Марко Челебоновић.

Израстајући спонтано у самосталну уметничку личност, проводећи по десетину година наизменично у Француској и својој земљи, Марко је постао изузетна, снажна спона двеју култура – медитеранске и балканске. Ако се медитеранска манифестује у лепом колористичком сазвучју и оплемењеној материји, балканска је присутна кроз ону карактеристичну опору ногу, кроз детаље који нарушавају потпуно опуштање, кроз отпор према цивилизацији и организованом животу урбане средине. Медитеранска је у језику који не диже тон; балканска – што су на изглед благо изговорене речи често пуне тајанства, понекад претње, такорећи експлозива. Кроз лепршаву структуру поетичног садржаја, провлачи се увек нота судбинског, епског одјека.

Станислав Живковић, 1977

Сликар Марко Челебоновић, познат под именом Марко којим је после 1927. потписивао своја дела, рођен је у Београду 22. новембра 1902. године као друго дете Јохане, рођене План и Јакова Челебоновића, познатог београдског адвоката. У време првог светског рата породица Челебоновић је преко Солуна и Атине избегла у Швајцарску, где је Марко наставио да похађа средњу школу до матуре. Приликом кратког боравка породице у Атини доживео је стару грчку уметност – први прави изазов у његовом доцнијем опредељењу за уметност: " Схватио сам

насушну потребу уметности."

У Швајцарској његов гимназијски професор Штифел открива да пред собом има даровитог ученика. Он подржава Марка у настојању да се бави скулптуром и даје његове радове да се излију у гипсу. Кад се доцније у Паризу први пут срео и упознао с Марком, швајцарски скулптор Ото Шарл Бенингер, касније његов присни пријатељ, причао му је да је баш он, као ученик једног циришког вајара, одлио прве Маркове радове, што је представљало особито сложен посао због мачева и стрела којим су ове скулптуре – грчки ратници – обиловале.

Стојан Ђелић, 1981

Почетак у мрком раздобљу. Златастосмеђа боја, употпуњена богатом скалом сивих, ретких и изванредно инвентивно нађених тонова, уравнотежена са неком угашеном зеленом, тамно плавом и сомотастоцрвеном, потпомогнута пастуозном наслагом сребрнастобеле, као мерилом о дубини и висини валерског регистра, - влада у већини слика из овог уметничког доба. Има у овој тамној фази – што ни касније не ишчезава – мирне сете, осећања замора и резигнације. Нарочито – топлот, финог интимизма који истиче из предела, мртвих природа и фигура утопљених у ентеријере са старим црвоточним стварима, које као да сведоче о пролазности и минулом спокојству.

Исти мотиви и leit-мотиви умногоне остају и у другој фази. Међутим, ако прву назовемо топлом ову можемо означити хладном: у њој преовладава зеленоплава боја у широкој валерској градацији, усклађена са сивкастим окером, супротстављена, ружичастој или кармину. Чини се да је ретко ко досада као Марко нашао, на пример, тако племенит акорд зеленог и ружичастог, хладнозеленог и хладноцрвеног: све звучи у сажетој и мекој полифонији. У њој је, такође, материјализација најубедљивија, најједрија, најзвонкија у светлим, белим партијама. Из овог периода потичу две познате монументалне композиције: *Адвокати* и *Ентеријер*.

У трећем, светлом периоду има највише оптимизма, који

је, на пример, у *Ентеријеру*, - понекад био наглашен. Срећемо се у њему са великим сивим површинама, са јаким јасноцрвеним, жутиим, зеленим акцентима, са ширином потеза, са убедљивошћу надахнуте импровизације. Али у њега утичу струје, расположења и искуства која су била карактеристична и за уметничково раније стварање. Зато се о овом периоду не може говорити ексклузивно: постоји мало особина које га радикално одвајају од претходних.

Миодраг Б. Протић, 1956

Целокупна Маркова стваралачка гносеологија прожета је интуиционо-феноменолошком концепцијом, само се, у појединим етапама, акценат преноси с једног пола ове синтагме на други. Индикативан је случај *Двоструке мртве природе* (1974), саздане у знаку Бергсонове интуиције: из њених иконографских знакова – који сједињују ознаку и означено – читају се контрапункт душевних процеса и музичка структура њихових међусобних односа, истовременост садржаја свести. А беле Маркове слике својеврсни су *hommage* људском духу, егзистенцији која – будући лимитирана трагичном сенком смрти – стреми ка идеалима пуног и правог људског живота.

Коста Васиљковић, 1981

Маркова кућа у Сен Тропеу је некада била типична провансалска сељачка кућа, у којој се једна половина користи као остава за кола или штала, са житом изнад ње, а друга половина служи за становање. Касније је остава претворена у гаражу, а житница – у атеље, па у собу. Приземље је добило облик дневне собе и кухиње, а на спрату су још увек две мање собе, ходник и нуспросторије. Стара кућа је зими нешто и влажна, особито у приземљу, где се уједно налази та поменута дневна соба, у којој Марко и ради. Светлост јој долази од прозора и застакљених, невеликих врата. Оба та извора су заклоњена густим растињем са једне перголе, тако да је

осветљен само онај део близу њих, док је други део собе готово увек у полумраку. Ту, крај прозора и врата стоје ногари, столица и сточић са бојама, а до зида она мала комода са фијокама, која представља подножје готово свих Маркових мртвих природа током последњих петнаест година. Ако се има у виду да у непосредној близини стоји гомила сложених слика, ослоњених једне на друге и окренутих зиду, затим полице са књигама, грамофон и звучници, разумећемо да је простор за сликарев рад изузетно скучен.

Алекса Челебоновић, 1982

...ја сам страшно привржен контемплацији природе, не у смислу њеног испитивања или истраживања, него њеног виђења у мисли, затворених очију.

... међу различитим плановима дубине, на којима замишљамо поједине елементе слике, постоји узбудљив однос удаљавања, који представља праву садржину нашег дивљења пред животом. Ритам између величина предмета, њихове материје и међусобног удаљења, мислене а не фотографске представе удаљења, то је за мене прави предмет моје слике.

Марко Челебоновић, 1977

Марко Ч

РЕПРОДУКЦИЈЕ

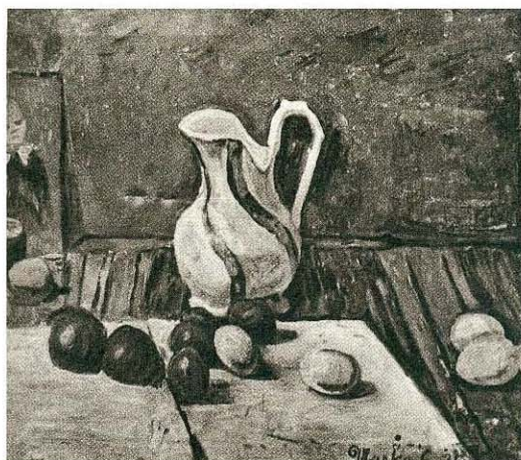
1. *Пред циркусом*, 1925, уље на платну
2. *Слика*, 1925
3. *Девојчица у ентеријеру*, 1930, уље на платну
4. *Породица*, 1931, уље на платну
5. *Шах*, 1933, уље на платну
6. *Аутопортрет*, уље на платну
7. *Жена са турбаном*, 1935, уље на платну
8. *Аутопортрет са палетом*, 1935, уље на платну
9. *Бели шал*, 1935, уље на платну

10. *Мртва природа*, 1938, уље на платну
11. *Мртва природа са наранџама*, 1951, уље на платну

Лишће и птице, 1974

12. *Бечићи*, 1955, уље на платну
13. *Бела птица*, 1956, уље на платну

Мртва природа, 1938

14. *Мртва природа са чајником*, 1963, уље на платну

15. *Калин*, 1965, уље на платну

Отворена фијока, 1965-66

16. *Отворена фијока*, 1965-66, уље на платну

17. *Мртва природа са огледалом*, 1972, уље на платну

Бели шал, 1935

18. *Двострука мртва природа*, 1974, уље на платну
19. *Лилије и птице*, 1974, уље на платну
20. *Мртва природа Мир*, 1979

Аутопортрет

КАТАЛОЗИ ИЗЛОЖБИ

21. Марко Челебоновић / [аутор текста Стојан Ђелић. - Београд : Просвета, 1957. - 15 стр., [14] стр. с таблама (репродукције), [2] листа с таблама (репродукције)
II 433920
22. Марко Челебоновић. - Београд : [б. и.], 1961. - Стр. 88, [8] стр. са репродукцијама
П.о.: Глас; 252, књ.1, Одељење за ликовну и музичку уметност Српске академије наука и уметности
III 99752

Девојчица у ентеријеру, 1930

23. Marko Čelebonović / [prevod Mara Kordić. - Beograd : Muzej savremene umetnosti, [1966]. - [46] str.
Ук III 952
24. Čelebonović / [organizatori] Narodno sveučilište "Božidar Maslarić" [i] Centar za kulturu i umjetnost, Osijek. - [Osijek : Narodno sveučilište "Božidar Maslarić", 1969]. - [4] str.
Ук I 1708

Жена са турбаном, 1935

25. Марко Челебоновић. - [Београд : Галерија Графички колектив], 1973. - 1 пресавитак ([4] стр.)
Ук II 884
26. Marko Čelebonović / [tekst Aleksa Čelebonović. - Beograd : Umetnički paviljon "Cvijeta Zuzorić", 1982. - [49] str.
Ук III 1969

27. Marko Čelebonović / [fotografija Jadran Babić]. - Split : Prodajni centar Koteks, 1985. - 1 presavitek ([8] str.)
Ук II 2089
28. Marko Čelebonović / [tekst Jadranka Vinterhalter]. - [Varaždin : Atlas art agencija Sebastian], 1986. - 1 presavijen list
Ук II 6523

Калин, 1965

ЛИТЕРАТУРА

29. Marko Čelebonović / Miodrag B. Protić. U: Savremenici / Miodrag B. Protić. - Beograd : Nolit, 1955. - Str. 103-111. III 19162/I
30. Марко Челебонић / Станислав Живковић. - Београд : Српска академија наука и уметности, 1977. - 254 стр. А III 6\с31

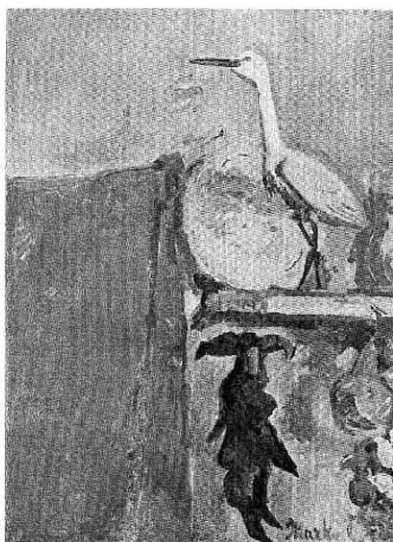
Мртва природа са наранџама, 1951

31. Марко Челебонић / [уводни текст] Стојан Ђелић. - Београд : Српска академија наука и уметности : "Југославија", 1977. - 123 стр. III 402931
32. Марко Челебонић / Коста Васиљковић. - Београд : Српска академија наука и уметности, 1981. - Стр. 169-174, [3] стр. с таблама III 402942

33. Марко Челебоновић / Стојан Ђелић. У: Између света и слике / Стојан Ђелић. - Београд : Нолит, 1981. - Стр. 7-55.
II 82601
34. Marko Čelebonović / Stevan Stanić. U: Stara garda / Stevan Stanić. - Novi Sad : Književna zajednica Novog Sada, 1989. - Str. 119-123.
III 95260
35. Marko Čelebonović / Bratislav Ljubišić. U: Plava linija trajanja / Bratislav Ljubišić. - Beograd : S. Mašić, 1997. - Str. 36-38.
III 41877

ФОТОГРАФИЈЕ

36. Марко Челебоновић
37. Марко Челебоновић са супругом Френи, 1976
38. Марко Челебоновић у француској униформи, 1944
39. Марко Челебоновић са пријатељима на Светској изложби у Паризу, 1937

Бела птица, 1956

МАРКО ЧЕЛЕБОНОВИЋ
1902 - 1986

Издавач
Библиотека Матице српске
Нови Сад
Матице српске 1

Уредник
Миро Вуксановић

Аутори Каталога
Ксенија Светличих и Светлана Довникових

Припрема
Ксенија Светличих

Умножавање
Миранда Бадњар

Повез
Милорад Родић

Тираж
60 примерака